

Plan seminarium

SPOTKANIE 1

18 lutego (sala 144, godz. 17:00-19:00)

Historia motłochu na przykładzie zbieraczy: od Biblii po freeganizm

Projekcja filmu *Zbieracze i zbieraczka* (2000, reż. A. Varda, Francja, 82 min.) + dyskusja

Film Agnès Vardy ma za zadanie w przystępny i obrazowy sposób wprowadzić nas w problematykę całego seminarium: oddolnych plebejskich praktyk, którego reprodukuje się na marginesie porządku społecznego, przeciwstawiając mu konkurencyjne wartości oparte na solidarności i współpracy. *Zbieracze i zbieraczka* wychodząc od zapomnianej praktyki gleaningu, wspomnianej już w Biblii jako prawo ubogich do zdobycia środków utrzymania i stale powracającej w historii po dziś dzień, przygotowują pole pod naszą dyskusję poświęconą obecności tych praktyk w warunkach współczesnego kapitalizmu.

SPOTKANIE 2

4 marca

Czarownice i narodziny nowoczesnej polityki (sala 144, godz. 17:00-19:00)

Przyjrzymy się roli, jaką polowania na czarownice odgrywały w procesie narodzin kapitalizmu. Skupimy się zwłaszcza na rozwijanej przez najważniejszych intelektualistów XVII wieku koncepcji ciała-maszyny. Podczas seminarium spróbujemy przeczytać teksty Hobbesa i Kartezjusza jako odpowiedź na „czarownice” i niesubordynowane ciała motłochu.

Teksty podstawowe:

T. Hobbes, *Lewiatan czyli Materia, forma i władza państwa kościelnego i świeckiego*, przeł. Cz. Znamierowski, Warszawa 1954, s. 5-7, s. 11-18, 24-34.

Kartezjusz, *Człowiek. Opis ciała ludzkiego*, przeł. A. Bednarczyk, Warszawa 1989, s. 3-11, 69-71.

Polecany film:

Belladonna smutku (1973, reż. Eiichi Yamamoto, Japonia, 89 min.)

Teksty dodatkowe:

S. Federici, *Caliban and the Witch: Women, the Body and Primitive Accumulation*, New York 1998.

B. Easlea, *Witch Hunting, Magic and the New Philosophy: An Introduction to Debates of the Scientific Revolution, 1450-1750*, Brighton 1980.

A. Negri, M. Hardt, *Rzecz-pospolita. Poza własność prywatną i dobro publiczne*, przeł. Praktyka Teoretyczna, Kraków 2012, s. 85-227.

SPOTKANIE 3

18 marca (sala 144, godz. 17:00-19:00)

Kret rewolucji angielskiej: Gerrard Winstanley i rzecz-pospolita kopaczy

Zapoznamy się z pismami jednego z przywódców i najważniejszego teoretyka radykalnego ruchu kopaczy, Gerrarda Winstanleya, który w oparciu o oryginalną koncepcję stworzenia i odważne interpretacje bieżących wydarzeń politycznych usiłował wypracować zasady dla nowego porządku, ufundowanego na kolektywnych praktykach

biedoty i przysługujących jej zwyczajowych prawach dostępu do dóbr wspólnych. Odkryjemy tym samym poboczny, protokomunistyczny nurt rewolucji angielskiej.

Teksty podstawowe:

G. Winstanley, *Deklaracja ubogiego i uciśnionego ludu Anglii*, [w:] G. Winstanley, *Program ustroju wolności, czyli prawowita zwierzchność przywrócona z dodaniem innych pism mniejszych*, przeł. S. Helsztyński, Warszawa 1959, s. 227-239.

G. Winstanley, *Upominek noworoczny dla parlamentu i armii*, [w:] G. Winstanley, *Program ustroju wolności, czyli prawowita zwierzchność przywrócona z dodaniem innych pism mniejszych*, przeł. S. Helsztyński, Warszawa 1959, s. 3-69.

Polecany film:

Cud w Mediolanie (1951, reż. Vittorio de Sica, Włochy, 92 min.)

Teksty dodatkowe:

Ł. Moll, *My, prosty lud? Gerrard Winstanley i dwa ciała commonerów* (oczekuje na publikację).

R. Tokarczyk, *Winstanley*, Warszawa 1975.

M. Turowski, *C.B. Macpherson: „indywidualizm posiadaczy” a dylematy współczesnej ontologii politycznej*, Wrocław 2014, s. 95-145 (rozdział 3: *Lewellerzy: demokracja radykalna czy konserwatywny status quo?*).

SPOTKANIE 4

1 kwietnia (sala 144, godz. 17:00-19:00)

Spinoza przed Spinozą. Czy motłoch ma swoją filozofię?

Spinoza był przez siebie współczesnych uważany za heretyka i radykała, dlatego dzieła filozofa z jednej strony podlegały cenzurze, z drugiej inspirowały do radykalnych akcji politycznych (jak zamach na Ludwika XIV). Zastanowimy się, dlaczego system Spinozy, który na tle klasyki filozoficznej wydaje się ekscesem, w porównaniu z obowiązującym wśród ludu światopoglądem, wydaje się dość umiarkowany. By odpowiedzieć na to pytanie, przyjrzymy się ludowej filozofii rozwijanej na wiele lat przed powstaniem Spinozjańskiej *Etyki*.

Teksty podstawowe:

C. Ginzburg, *Ser i robaki. Wizja świata pewnego młynarza z XVI wieku*, s. 29-31, s.97-136.

B. Spinoza, *Etyka w porządku geometrycznym dowiedziona*, przeł. I. Myślicki, na nowo opracował Leszek Kołakowski, Warszawa 1954, s. 52-62.

Polecany film:

Pocahontas (1995, reż. E. Goldberg, M. Gabriel, USA, 81 min.)

Teksty dodatkowe:

M. Janik, *Ontologia polityczna Benedykta Spinozy*, Warszawa 2017.

Cały numer „Praktyki Teoretycznej”: *Ontologie komunistyczne nowożytności*, red. M. Janik, M. Pospiszyl, 1(19)/2016.

J. Israel, *Radical Enlightenment: Philosophy and the Making of Modernity 1650-1750*, Oxford 2002.

L. Kołakowski, *Przedmowa*, [w:] Spinoza, *Listy mężów uczonych do Benedykta de Spinozy oraz odpowiedzi autora wielce pomocne dla wyjaśnienia jego dzieł*, przeł. L. Kołakowski, Warszawa 1961.

SPOTKANIE 5

15 kwietnia (sala 144, godz. 17:00-19:00)

Atlantycka wielogłowa hydra i Herkules kapitału. Jak cyrkuluje motłoch?

Obiektem naszego namysłu będzie trwoga, jaka ogarniała myślicieli w rodzaju Francisa Bacona i Jeremy'ego Benthama na myśl o amorficznym, egalitarnie zorientowanym motłochu. Zderzymy ze sobą pomysły filozofów na powstrzymanie wielogłowej hydry biedoty, włóczęgów, żeglarzy, piratów, niewolników czy ludów kolonizowanych z rozwijanymi przez te grupy praktykami oporu i samoorganizacji, które dawały o sobie znać po obu stronach Atlantyku w fazie postępującej akumulacji kapitalistycznej. Zajrzemy pod pokłady statków niewolniczych, do portowych tawern, heretyckich zgromadzeń, na karaibskie plantacje, w leśne gęstwiny i do angielskich stoczni.

Teksty podstawowe:

P. Linebaugh, M. Rediker, *The Many-Headed Hydra. Sailors, Slaves, Commoners and the Hidden History of Revolutionary Atlantic*, London and New York 2012, s. 36-49, 60-70, 154-167 (uczestnicy seminarium otrzymają dostęp do polskiego tłumaczenia).

R. Nahirny, *Granice kontroli. Maszyneria władzy Jeremy'ego Benthama*, Warszawa 2018, s. 155-190, 215-242 (podrozdziały: *Królewskie stocznie; Policja prewencji; Hodowca ubogich*).

Polecany film:

Bunt na Bounty (1935, reż. F. Lloyd, USA, 132 min.)

Teksty dodatkowe:

G. Grandin, *Imperium konieczności. Niewolnictwo, wolność i oszustwo w Nowym Świecie*, przeł. P. Lipszyc, Warszawa 2015.

Ł. Moll, *Hydra wielości i komunizm commonersów w dobie biopolitycznego kapitalizmu*, „Praktyka Teoretyczna” 1(15)/2015, s. 245-264.

C. Schmitt, *The Nomos of the Earth in the International Law of the Jus Publicum Europaeum*, New York 2006 (strony dotyczące piratów i piractwa, patrz w indeksie na stronie 368).

SPOTKANIE 6

29 kwietnia (sala 144, godz. 17:00-19:00)

Epidemia tańca. Czyli jak radzić sobie ze stresem w czasach akumulacji pierwotnej?

Latem 1518 roku w Salzburgu wybucha epidemia tańca. Wiemy, że wielu mieszkańców Salzburga tańczyło bez wytchnienia nawet kilka dni, a początkowo tancerkom i tancerzom nie towarzyszyła żadna muzyka. Podczas zajęć zastanowimy się nad możliwymi przyczynami tego wydarzenia. Zbadamy przede wszystkim kontekst społeczny, w jakim odbywała się epidemia z 1518 r. (i jaki towarzyszył podobnym wydarzeniom od średniowiecza aż do początków XX wieku). Zapytamy więc nie tylko na co taniec salzburczyków *odpowiadał*, ale także, co *zapowiadał* i dlaczego podobne praktyki nienormatywnego używania ciał były w historii poddawane represjom.

Teksty podstawowe:

E. de Martino, *Ziemia zgryzoty. Przyczynek do historii życia religijnego południowych Włoch*, przeł. W. Marucha, Warszawa 1971, s. 255-290.

Polecany film:

Czyż nie dobija się koni? (1969, reż. S. Pollack, USA, 120 min.)

Teksty dodatkowe:

I. Metzler, *Ecstatic Dance: Medieval Dansomania and the Love Parade in Berlin*, „Manifold”, Vol. 4, No. 1/2 (1997).

J. Waller, *The Dancing Plague: The Strange, True Story of an Extraordinary Illness*, Naperville 2009.

P. Burke, *Kultura ludowa we wczesnonowożytnej Europie*, przeł. R. Pucek, M. Szczubiałka, Warszawa 2009.

SPOTKANIE 7

13 maja (sala 144, godz. 17:00-19:00)

Marks i lumpenmarks: między komunizmem a komonizmem

Tematem seminarium będzie niejednoznaczny stosunek Karola Marksa do lumpenproletariatu, który towarzyszył mu już od jego najwcześniejszych artykułów publicystycznych o złodziejach drewna przez namysł nad rewolucyjnym potencjałem miejskiego motłochu i chłopstwa po ocenę zdolności wywłaszczonych przez kapitał ludzi luźnych, zbiegów i skazańców do stworzenia alternatywnych stosunków społecznych. Spróbujemy odpowiedzieć na pytanie: czy myśl Marksa daje podstawy do sformułowania programu komunizmu dóbr wspólnych?

Teksty podstawowe:

K. Marks, *Kapitał. Krytyka ekonomii politycznej. Tom pierwszy. Księga I. Proces wytwarzania kapitału*, Warszawa 1951, s. 691-699, 717-721, 824-834.

K. Marks, *Obrady szóstego Landtagu reńskiego. Artykuł trzeci: Debaty nad ustawą o kradzieży drewna*, [w:] K. Marks, F. Engels, *Dzieła*, t. 1., Warszawa 1960, s. 131-177.

K. Marks, *Osiemnasty Brumaire’a Ludwika Bonaparte*, [w:] K. Marks, F. Engels, *Dzieła wybrane*, Warszawa 1949, s. 272-275, 309-313.

Polecany film:

Słońce wschodzi raz na dzień (1967, reż. H. Kluba, Polska, 90 min.)

Teksty dodatkowe:

D. Bensaid, *Wywłaszczeni. Marks, własność i komunizm*, przeł. Z.M. Kowalewski, Warszawa 2010, s. 11-92.

R.L. Bussard, *The ‘Dangerous Class’ of Marx and Engels: The Rise of the Idea of Lumpenproletariat*, „History of European Ideas” 8 (6), 1986, s. 675-692.

P. Linebaugh, *Karl Marx, the Theft of Wood, and Working-Class Composition: A Contribution to the Current Debate*, [w:] P. Linebaugh, *Stop, Thief! The Commons, Enclosures and Resistance*, Oakland 2014, s. 43-64.

Ł. Moll, *Poza akumulację pierwotną. Późny Marks i komunizm dóbr wspólnych* (oczekuje na publikację).

SPOTKANIE 8

27 maja (sala 144, godz. 17:00-19:00)

Jeśli rewolucja to tylko czarna? Haiti i kontrhistoria liberalizmu

Podczas zajęć zbadamy sprzeczność nowoczesnej filozofii liberalnej, która od czasów Johna Locke’a bezwarunkowo broniła abstrakcyjnego ideału wolności jednocześnie aktywnie działając na rzecz niewolnictwa, rasizmu i eksterminacji kolonizowanych ludów. W tym świetle krytycznie przyjrzymy się trzem największym rewolucjom

mieszczańskim (angielskiej, amerykańskiej i francuskiej). Ale przede wszystkim zbadamy rewolucję, która „nie miała prawa się wydarzyć”, ponieważ – zgodnie z ideologią ówczesnego liberalizmu – uczestniczyły w niej istoty tylko powierzchownie przypominające ludzi.

Teksty podstawowe:

S. Buck-Morss, *Hegel, Haiti i historia uniwersalna*, przeł. K. Bojarska, Warszawa 2014, s. 93-134.

Polecany film:

Amistad (1997, reż. S. Spielberg, USA, 152 min.)

Teksty dodatkowe:

C.L.R. James, *Od Toussainta L'Ouverture'a do Fidela Castro*, przeł. A. Piekarska, „Praktyka Teoretyczna” 2(20)/2016, s. 112-140.

D. Losurdo, *Liberalism: A Counter-History*, G. Elliott, London 2014.

T. Łepkowski, *Haiti. Początki państwa i narodu*, Warszawa 1964.

SPOTKANIE 9

10 czerwca (sala 144, godz. 17:00-19:00)

Czy motłoch może mieć przywódcę? Trzej królowie polskich chłopów: Kościuszko, Szela, Lepper

Czy motłoch może się rządzić sam bez przywódcy? A może do wypracowania własnej formy politycznej potrzebuje lidera? Czym musiałby się taki lider charakteryzować, by motłoch mógł ustrzec się przed powrotem hierarchii i przechwyceniem tego, co ludowe przez instancję reprezentacyjną? Spróbujemy odpowiedzieć na to pytanie przyglądając się ambiwalentnym pod tym względem trzem trybunom polskiego chłopstwa: „księciu chłopów” Tadeuszowi Kościuszce, „królowi chłopów” Jakubowi Szeli i ostatniej nadziei rolników Andrzejowi Lepperowi.

Teksty podstawowe:

Andrzej Lepper w Praszce – Samoobrona (4:55), <https://www.youtube.com/watch?v=2ZZkDDHVKqk>

E. Hobsbawm, *Primitive Rebels. Studies in Archaic Forms of Social Movement in the 19th and 20th Centuries*, Manchester 1963, s. 13-29 (rozdział 2: *The Social Bandit*, uczestnicy seminarium otrzymają dostęp do polskiego tłumaczenia).

B. Oleksowicz, *Legenda Kościuszki: narodziny*, Gdańsk 2000, s. 88-134.

T. Szubert, *Jak(ó)b Szela: 14 (15) lipca 1787 – 21 kwietnia 1860*, Warszawa 2014, s. 102-125, 213-221.

Polecany film:

Ślubujemy (1952, reż. J. Bossak, Polska, 42 min.)

Teksty dodatkowe:

M. Hardt, A. Negri, *Assembly*, Oxford 2017, s. 3-46.

Seminarium organizowane w ramach grantu finansowanego z programu Narodowego Centrum Nauki PRELUDIUM 15 (projekt nr 2018/29/N/HS1/00853).